Satır Arası Kur'an Tercümelerinden TİEM 73 Yazmasının (Müdâyene Ayeti Örneğinde) Çeviribilim Açısından İncelenmesi ve Hekimoğlu, TİEM 40 Yazmalarıyla Karşılaştırılması*

An Analysis of the TİEM 73 Manuscript (İn the Example of the Verse on Müdâyene) from the Perspective of Translation Studies and A Comparison with the Hekimoğlu, TİEM 40 Manuscripts

Halil İbrahim SIVIŞAN**

Özet

Çeviri bir dilde kurulmuş anlam evreninin yalnızca sözcükleri değil o dilin kültürel kodlarını, düşünme biçimini ve çağrışım alanlarını dikkate alarak başka bil dilde yeniden kurulması sürecidir. Genel olarak çeviribilimin betimleyici, kuramsal ve uygulamalı alanlardan oluştuğu kabul edilir. Bu çalışmada Vinay ve Darbelnet'nin çeviribilim yöntemleri kullanılmıştır. Vinay ve Darbelnet ilk olarak "Stilistique Comparée Du Français Et De L'anglais" adlı eserlerinde çeviriyi doğrudan ve dolaylı yöntemler olarak iki ana gruba ayırmışlar ve doğrudan çeviri için üç, dolaylı çeviri için dört yöntem geliştirmişlerdir. Bu çalışmada TİEM 73 yazmasının Bakara suresinde yer alan 282. ayet incelenmiştir. Ortaya çıkan bulgulara göre ayette yer alan kelime ve kelime gruplarının büyük bir oranda doğrudan çeviri yöntemlerine uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Çalışmada karşılık verilmeyen veya fazladan karşılık verilen kelime ve kelime grupları da tespit edilmiştir. Ayrıca 282. ayet Doğu Türkçesi satır arası Kur'an tercümelerinden Hekimoğlu yazmasıyla, Batı Türkçesi Kur'an tercümelerinden TİEM 40 yazmasıyla karşılaştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çeviribilim, satır arası, ayet.

Abstract

Translation is the process of reconstructing the semantic universe established in one language into another, taking into account not only the words but also the cultural codes, ways of thinking, and associative fields of that language. Generally, translation studies is considered to consist of descriptive, theoretical, and applied

* Geliş Tarihi / Received: 05.02.2026 / Kabul Tarihi / Accepted: 15.09.2026

** Bu makale, yazarın Çukurova Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenen, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nın Eski Türk Dili bilim dalında hazırlamakta olduğu "Satır Arası Kur'an Tercümelerinden TİEM 73 Yazmasının (1/v1-112/v3) Çeviri Bakımından İncelenmesi ve Rylands, Hekimoğlu, TİEM 40 Yazmalarıyla Karşılaştırılması" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

*** Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Adana / TÜRKİYE, ibrahimsivisan89@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8857-6642

**** Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA): Sıvışan, H. İ. (2026). Satır arası Kur'an tercümelerinden TİEM 73 yazmasının (Müdâyene Ayeti örneğinde) çeviribilim açısından incelenmesi ve Hekimoğlu, TİEM 40 yazmalarıyla karşılaştırılması. TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi. (48), 92-114: https://doi.org/10.64985/tybakademi.1951906

fields. This study utilizes the translation methods of Vinay and Darbelnet. In their work "Stilistique Comparée Du Français Et De L'anglais," Vinay and Darbelnet initially divided translation into two main groups: direct and indirect methods, developing three methods for direct translation and four for indirect translation. This study examines verse 282 of the Surah Al-Baqarah in the TİEM 73 manuscript. The findings indicate that a large proportion of the words and word groups in the verse conform to direct translation methods. The study also identifies words and word groups that were not translated or were translated excessively. Furthermore; Verse 282 was compared with the Hekimoğlu manuscript, which are interlinear translations of the Quran from Eastern Turkic, and with the TİEM 40 manuscript, which is a translation of the Quran from Western Turkic.

Keywords: Translation studies, interlinear translation, verse.

Extented Abstract

Translation is the process of reconstructing a language in another language, taking into account its cultural codes, ways of thinking, fields of association, and contextual values. Translation, which can be done orally or in writing, acts as a carrier between two languages or two cultures. Generally, translation studies is considered to consist of descriptive, theoretical, and applied fields. The method used in this study is the translation studies methodology of Vinay and Darbelnet. In their work "Stilistique Comparée Du Français Et De L'anglais," Vinay and Darbelnet first divided translation into two main groups: direct and indirect methods, and developed three methods for direct translation and four for indirect translation. In this study, verse 282 of the Surah al-Baqarah, found in the TİEM 73 manuscript, an interlinear Quran translation from the Karakhanid period and known as the longest surah in the Quran, is examined. The verse details how debt relationships should be regulated. Therefore, this verse is called "müdâyene," meaning borrowing. This verse has been examined from a translation studies perspective.

This verse has been examined from the perspective of Vinay and Darbelnet's translation theories, and the findings show that the words or word groups in the verse are largely compatible with direct translation methods. Thus, the translation studies value of the word or word group equivalents given to this verse has been revealed. The study also identifies words or word groups that were not equivalent, as well as those that were given additional equivalents. Furthermore, the equivalents given to the words and word groups in this verse were compared with the Hekimoğlu manuscript, which are interlinear Quran translations from Eastern Turkic, and with the TİEM 40 manuscript, which is a Western Turkic Quran translation. The purpose of the research is as follows: This study was prepared to serve the following

purposes: to analyze the words or word groups in verse 282 of Surah AlBaqarah in the TİEM 73 manuscript in terms of the translations given to these words or word groups; to determine the translational value of the translations given to this verse by applying Vinay and Darbelnet's translation methods to the words and word groups in the verse; to identify the words or word groups for which no translation was given in the verse; to identify the additional translations given when translating words or word groups; and to interpret the scribe's translation behavior in word choices. Regarding the research methodology, we can say the following: The study was prepared using a qualitative method that generally focuses on the meanings of the words. These words and word groups were classified according to Vinay and Darbelnet's translation methods. Thus, the translational value of the verse was theoretically determined using comparative methods. In order to accurately determine the variability of the equivalents given to words and word groups in terms of the applied translation methods, different conjugations of the same words were identified separately. An "X" mark was used for parts of the verse where the copyist did not provide an equivalent, and a "-" mark was used for parts where there were missing entries in the manuscripts. Additions made by the copyist when providing equivalents to the expressions in the verses are indicated in italics.

In the analysis of words and word groups analyzed in the text, it was determined that the "literal translation method" was used 74 times, the "borrowing method" 6 times, the "exact copying method" 20 times, the "transfer method" 5 times, the "editing method" 9 times, and the "equivalence method" 3 times. The adaptation method, an indirect translation method, was not found in the verse. According to these data, the fact that the literal translation method, which Vinay and Darbelnet define as the best translation method, is found more frequently in the words and word groups in the text compared to other methods indicates that the text was translated with a very high degree of fidelity to the target language, Turkish. The words and phrases in the verse have been analyzed into 122 parts. İt was determined that 96 of the given equivalents for the words and phrases in the verse are consistent with the TİEM 73, Hekimoğlu and TİEM 40 manuscripts; 21 equivalents are consistent with the TİEM 73 and Hekimoğlu manuscripts; 1 equivalent is consistent with the TİEM 73 and TİEM 40 manuscripts; and 1 equivalent is consistent with the Hekimoğlu and TİEM 40 manuscripts. Inconsistencies were found between the manuscripts for a total of 3 equivalents.

1. Giriş

Çeviri, en geniş anlamıyla bir dilde kurulmuş anlam evreninin yalnızca sözcükleri değil o dilin kültürel kodlarını, düşünme biçimini, çağrışım alanlarını ve bağlamsal değerlerini de dikkate alarak başka bil dilde yeniden kurulması sürecidir. Bu süreç

kelimeleri karşı dile aktarmaktan ziyade, kaynak metindeki anlam örgüsünü, niyeti ve işlevi hedef dilin imkânlarıyla yeniden üretmeyi gerektirir. Bu nedenle çeviri, dilsel bir aktarım olmanın ötesinde kültürel, anlamsal ve işlevsel bir yeniden inşa faaliyetidir. Çeviri TDK sözlüğünde "Bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme; tercüme" ve "Bir dilden başka bir dile çevrilmiş yazı veya kitap; tercüme" tanımlarıyla yer almaktadır. Nida (1964, s. 159) ise çeviriyle ilgili olarak "Çeviri, kaynak dildeki iletinin alıcı dilde anlam bakımından, ardından üslup bakımından en yakın ve en doğal eşdeğerinin yeniden üretilmesinden ibarettir." tanımını yapar. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere çeviri kaynak dil ile hedef dil arasında köprü işlevi görmektedir. Bu çalışmada kullanılan yöntemin kurucuları olan Vinay ve Darbelnet "Stilistique Comparée Du Français Et De L'anglais" adlı eserlerinde çeviriyi doğrudan ve dolaylı olarak iki gruba ayırırlar. Doğrudan çeviri için "birebir (literal) yöntem, tam kopyalama (calque) yöntemi ve ödünçleme (borrowing) yöntemi" olmak üzere üç yöntem; dolaylı çeviri için ise "aktarma (transposition) yöntemi, düzenleme (modülation) yöntemi, eşdeğerlik (equivalence) yöntemi ve uyarlama (adaptation) yöntemi olarak dört yöntem geliştirirler. Vinay ve Darbelnet doğrudan ve dolaylı çeviri yöntemleri açısından sadece bir kategoriye ait çeviri yöntemlerinin kullanılması gerektiğini de şu ifadelerle dile getirmişlerdir.

> • "Genel olarak konuşursak, çevirmenler iki çeviri yönteminden birini seçebilirler. Yani doğrudan veya harfi harfine çeviri ve dolaylı çeviri. Bazı çeviri görevlerinde kaynak dil iletisini öge öge hedef dile aktarmak mümkün olabilir. Çünkü; bu paralel kategorilere dayanır. Bu durumda yapısal paralellikten bahsedebiliriz veya metalinguistik paralelliklerin sonucu olan paralel kavramlara dayanır. Ancak; çevirmenler hedef dilde boşluklar da fark edebilirler. Bunlar, karşılık gelen ögelerle doldurulmalıdır. Genel izlenim iki ileti için de aynıdır." (Vinay & Darbelnet, 1995, s. 31)

Munday, (2001, s. 56) doğrudan çevirinin sözcüğü sözcüğüne, dolaylı çevirinin ise serbest çeviriye denk geldiğini belirtir. Vinay ve Darbelnet'nin çeviri yöntemlerinin sınırı anlamında gerektiğinde bu yöntemlerden birisi kullanılabilirken gerektiğinde aynı ifadede bu yöntemlerden birkaçı da kullanılabilir. Odacıoğlu ve Barut'un da (2018, s. 1382) ifade ettikleri gibi Vinay ve Darbelnet çevirmenin gerektiğinde bu yöntemlerden birini kullanabileceği gibi diğerlerini de kullanabileceğini belirtmişlerdir. "İlk başta farklı yöntemler veya prosedürler sayısız gibi görünür, ancak bunlar yalnızca yediye indirgenebilir ve her biri daha yüksek bir karmaşıklık derecesine karşılık gelir. Pratikte, bunlar tek başlarına veya diğerlerinden biri veya daha fazlasıyla birlikte kullanılabilir." (Vinay & Darbelnet, 1995, s. 31)

Vinay ve Darbelnet oluşturdukları çeviri yöntemlerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çevirmenlerin hem kaynak dil ve hedef dil açısından hem de her iki dilin kültürel ve sosyolojik etkenleri açısından bilinçli olmaları gerektiğine vurgu yapmışlardır.

- "Kelimesi kelimesine çeviri ve aktarma, her iki dilin dilsel yapılarının sağlam bir şekilde bilinmesini gerektirir; modülasyon, eşdeğerlik ve uyarlama yöntemlerinin başarılı bir şekilde uygulanması, çevirmenlerin ek deneyime sahip olmasını gerektirir. Bir metni sosyal ortamında konumlandırabilmeli ve kendilerinden çevrilmesi istenen metinlerde yansıtılan her iki dil topluluğunun edebiyat, bilim, politika vb.'nin güncel durumu hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Bu bilgi, uygun belgeleme teknikleriyle desteklenebilir." (Vinay & Darbelnet, 1995, s. 42)

Satır arası Kur'an tercümeleri Türklerin İslam dinini benimsemeleriyle birlikte bu dinin gereklerini, emirlerini ve yasaklarını anlamaları adına gerçekleştirmiş oldukları çeviri faaliyetlerinin ürünleridir. Din perspektifinde Türk dil ve kültür tarihinin en önemli belgelerinden biri olan bu metinler yalnızca dinî bir ihtiyacı karşılamak için değil aynı zamanda Türkçenin tarihî ve dinî söz varlığını, söz dizimini, anlam dünyasını ve tercüme geleneğini göstermesi açısından birinci derecede kaynak niteliğindedirler. Satır arası tercüme Arapça Kur'an ayetlerinin her kelime veya kelime gruplarının altına aynı sırayı koruyarak Türkçe karşılığının yazılması esasına dayanmaktadır. Bu tercüme yöntemi anlamdan çok kelime karşılığı vermeye odaklanmaktadır. Çevrilen metnin kutsal metin olması itibariyle ayetlerde yer alan kelime veya kelime gruplarına karşılık verilirken son derece titiz davranılmıştır. Bu sebeple, zaman zaman Arapça söz diziminin Türkçeye taşındığı görülmektedir. Bu metinlerde asıl amaç edebî bir tercüme yapmak değil Kur'an'ı anlamayı kolaylaştırmaktır.

Literatürde TİEM 73 adıyla bilinen yazma Türk ve İslam Eserleri Müzesi 73 numarada kayıtlıdır. Eser satır arası tercüme şeklinde oluşturulmuştur. Ünlü (2004, s. 2) eserde tefsir özelliği bulunmadığını belirtir. Bu eserin en eski tercüme olduğunu aktaran Erdoğan (1938, s. 47) eserle ilgili olarak çalışmasında "Türk ve İslâm eserleri müzesine getirilip konmuş olan bu terceme Bugün Türkiye'de görülen Kur'an tercümelerinin en eskisidir." ifadelerini kullanır. Kök'ün (2004, s. 22) verdiği bilgilere göre eserde tamir kaydı da bulunmaktadır. "Eserin Sultan Abdülaziz Han zamanında, Abdülaziz Han'ın iradesiyle Ferid Efendi'nin nezaretinde tamir gördüğü Hazine Kitapları Müfettişi Abdurrahman Nacim tarafından H. 1281/M.1864-1865 yılında eserin baş tarafına düşülen kayıttan çıkarmaktayız."

Bu çalışmada TİEM 73 yazmasının Bakara suresinde yer alan ve Kur'an'ın en uzun ayeti olarak bilinen 282. ayet çeviribilim yöntemleri açısından incelenmiştir. Ayette borç ilişkilerinin nasıl düzenlenmesi gerektiği ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Bu sebeple; bu ayete borçlanma anlamına gelen "müdâyene" adı verilmektedir. "Kur'ân'ın en uzun ve en büyük ahkâm ayeti olarak da nitelendirilen Bakara suresi 2/282. ayet, Müdâyene Ayeti olarak bilinmektedir. Bu isim ayetin ilk bölümünde geçen "tedâyentüm" kelimesinin mufâale babında müşareket bildiren mastarıdır." (Baltacı, 2008, s. 150) Türkçe meali TDV online Türkçe mealinde "Ey iman edenler!

Belli bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman bunu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, (her şeyi olduğu gibi dosdoğru) yazsın. Üzerinde hak olan (borçlu) da yazdırsın ve Rabbi olan Allah'tan korkup sakınsın da borçtan hiçbir şeyi eksik etmesin (hepsini tam yazdırsın). Eğer borçlu aklı ermeyen veya zayıf bir kimse ise ya da yazdıramıyorsa velisi adaletle yazdırsın. (Bu işleme) şahitliklerine güvendiğiniz iki erkeği; eğer iki erkek olmazsa, bir erkek ve iki kadını şahit tutun. Bu, onlardan biri unutacak olursa, diğerinin ona hatırlatması içindir. Şahitler çağırıldıkları zaman (gelmekten) kaçınmasınlar. Az olsun çok olsun borcu süresine kadar yazmaktan usanmayın. Bu, Allah katında adalete daha uygun, şahitlik için daha sağlam şüpheye düşmemeniz için daha elverişlidir. Yalnız, aranızda hemen alıp verdiğiniz peşin ticaret olursa onu yazmamanızdan ötürü üzerinize bir günah yoktur. Alışveriş yaptığınız zaman da şahit tutun. Yazana da şahide de bir zarar verilmesin. Eğer aksini yaparsanız bu sizin için günahkârca bir davranış olur. Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah size öğretiyor. Allah her şeyi hakkıyla bilendir." şeklinde verilen bu ayette borcun yazılı olması gerektiği, arada tarafsız bir kâtibin bulunması gerektiği, şahitlik sisteminin olması gerektiği, adalet ve şeffaflık ilkesi ve özellikle zayıf tarafın belge esasıyla korunması gibi önemli hususlar vurgulanmaktadır. Tüm bu yönleriyle bu ayet İslam hukukçuları tarafından sözleşmelerin yazılı olması gerektiğinin an açık delili olarak kabul edilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışma şu amaçlara hizmet etmek adına hazırlanmıştır: TİEM 73 yazmasının Bakara suresi 282. ayetinde yer alan kelime veya kelime gruplarını bu kelime veya kelime gruplarına verilen karşılıklar bakımından ayrıştırmak; Vinay ve Darbelnet'nin çeviribilim yöntemlerini ayetteki kelime ve kelime gruplarına uygulayarak bu ayete verilen karşılıkların çeviribilim açısından değerini belirlemek; ayette karşılık verilmeyen kelime veya kelime gruplarını tespit etmek; kelime veya kelime gruplarına karşılık verilirken fazladan verilen karşılıkları tespit etmek ve kelime tercihlerinde müstensihin çeviri davranışını yorumlamak ve yapılan çeviriyi üç yazma üzerinden hem kaynak dildeki ifadelerle hem de yazmalar arası uyum açısından karşılaştırmalı incelemektir.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, genel olarak kelimelerin anlamlarına odaklanan nitel bir yöntemle hazırlanmıştır. Çalışmada; kelime mealine de yer verilerek ayetteki kelime ve kelime gruplarına müstensih tarafından verilen karşılıklar tablo şeklinde listelenmiştir. Bu kelime ve kelime grupları Vinay ve Darbelnet'nin çeviri yöntemleri açısından sınıflandırmaya tâbi tutulmuştur. Böylece; ayetin çeviribilim açısından değeri

karşılaştırmalı yöntemlerle kuramsal açıdan belirlenmiştir. Çalışmada kelimelere ve kelime gruplarına verilen karşılıkların uygulanan çeviribilim yöntemleri açısından değişkenliğini doğru bir şekilde belirlemek adına, aynı kelimelerin farklı çekimleri ayrı ayrı tespit edilmiştir. Ayette geçen kelime ve kelime gruplarına müstensihin karşılık vermediği kısımlarda "X" işareti, yazmalarda eksik olan kısımlarda ise "-" işareti kullanılmıştır. Ayetlerdeki ifadelere karşılıklar verilirken müstensihin yapmış olduğu kelime eklemeleri ise italik yazı stiliyle belirtilmiştir. Çalışmada TİEM 73 yazmasının okunuşunda Abdullah KÖK'ün hazırladığı "Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin" adlı doktora tezi ve Suat ÜNLÜ'nün hazırladığı "Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Transkribeli Kur'an Tercümesi (TİEM 73)-Türkiye Türkçesi Mealli Karşılaştırmalı Kur'an-ı Kerim" adlı çalışma, Hekimoğlu yazmasının okunuşunda Gülden SAĞOL'un hazırladığı "Harezm Türkçesi Kur'an Tercümesi" adlı çalışma, TİEM 40 yazmasının okunuşunda ise Ahmet TOPALOĞLU'nun hazırladığı "XIV. Yüzyılın Ortalarında Yapılmış Satırarası Kur'an Tercümesi" adlı çalışma esas alınmıştır.

2. Bulgular

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَّيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلاَ يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللهَ رَبَّهُ وَلاَ يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِن كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لاَ يَسْتَطِيعُ أَن يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُواْ شَهِيدَيْنِ من رِّجَالِكُمْ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاء أَن تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى وَلاَ يَأْبَ الشُّهَدَاء إِذَا مَا دُعُواْ وَلاَ تَسْأَمُوْاْ أَن تَكْتُبُوْهُ صَغِيرًا أَو كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِندَ اللهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلاَّ تَرْتَابُواْ إِلاَّ أَن تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلاَّ تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوْاْ إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلاَ يُضَآرَّ كَاتِبٌ وَلاَ شَهِيدٌ وَإِن تَفْعَلُواْ فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُواْ اللهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللهُ وَاللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ {البقرة/282}

Yâ eyyuhellezîne âmenû izâ tedâyentum bi deynin ilâ ecelin musemmen fektubûh (fektubûhu) velyektub beynekum kâtibun bil adl (adli) ve lâ ye'be kâtibun en yektube kemâ allemehullâhu felyektub velyumlilillezî aleyhil hakku velyettekıllâhe rabbehû ve lâ yebhas minhu şey'â (şey'en) fe in kânellezî aleyhil hakku sefîhan ev daîfen ev lâ yestatîu en yumille huve felyumlil veliyyuhu bil adl (adli) vesteşhidû şehîdeyni min ricâlikum fe in lem yekûnâ raculeyni fe raculun vemraetâni mimmen terdavne mineş şuhedâi en tedılle ıhdâhumâ fe tuzekkire ıhdâhumâl uhrâ ve lâ ye'beş şuhedâu izâ mâ duû ve lâ tes'emû en tektubûhu sagîran ev kebîran ilâ ecelih (ecelihî) zâlikum aksatu indallâhi ve akvemu liş şehâdeti ve ednâ ellâ tertâbû illâ en tekûne ticâreten hâdıraten tudîrûnehâ beynekum fe leyse aleykum cunâhun ellâ tektubûhâ ve eşhidû izâ tebâya'tum ve lâ yudârra kâtibun ve lâ şehîd (şehîdun) ve in tef'alû fe innehu fusûkun bikum vettekûllâh (vettekûllâhe) ve yuallimukumullâh (yuallimukumullâhu) vallâhu bi kulli şey'in alîm (alîmun)

2.1. TİEM 73 Yazması

- **282. ayet:** “ay anlar kim bittiler ḳaçan borç alışsaŋız borç birle atanmış vaḳtḳa tėgi bitiŋ anı taḳı bitisün araŋızda bitigen tüzlük birle taḳı yıġlınmasun bitigen kim bitise neteg kim bildürdi aŋa taŋrı taḳı bitisün taḳı aytu bėrsün ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar taḳı saḳınsun taŋrıdın iḍisindin taḳı kesmesün andın nerseni eger bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar yüŋül usluġ yā taḳı ża῾īf yā yaraġı yėtmez kim aytu bėrse ol aytu bėrsün erkligi tüzlük birle taḳı tikmek tileŋ ėkki tanuḳ erenleriŋizdin eger bolmasalar ėkki er bir er taḳı ėkki tişi ol kim ersedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim azsa ėkkide birisi taḳı aŋdursa ėkkide birisi taḳı birke yıġlınmasun tanuḳlar ḳayu vaḳtın kim ündenilseler taḳı yalḳmaŋ kim bitiseŋiz anı kiçigligi ḥālda yā uluġlıḳı ḥālda vaḳtıŋa tėgrü ol könirek taŋrı ḳatında taḳı ḳoparġanraḳ tanuḳluḳnı taḳı yaḳınraḳ kim şeklik bolmasaŋız meger kim bolsa anuḳ ticāret tezgindürür siz anı araŋızda yoḳ siziŋ üze yazuḳ kim bitimeseŋiz anı taḳı tanuḳ tikiŋ ḳaçan satıġ ḳılışsaŋız taḳı ziyān tėgrülmesün bitigen taḳı tanuḳ taḳı eger kılsaŋız ḥaḳīḳat üze ol buyruḳdın çıḳmaḳ siziŋ birle taḳı ḳorḳuŋ taŋrıdın taḳı ögretür sizke taŋrı taḳı taŋrı tėgme bir nerseni bilgen turur” (Kök, 2004, s. 32-33), (Ünlü, 2008, s. 105).

Tablo 1: Müdâyene ayetinin (Bakara suresi 282. ayet) Vinay ve Darbelnet Yöntemleri Açısından İncelenmesi.

Kur’ân-ı Kerîm	**: Kelime Meali**	**: TİEM 73 Yazması**	**: VD Yöntemleri**
yâ eyyuhâ	: ey	**: ay**	: Eşdeğerlik Yöntemi
ellezîne âmenû	: inanan kimseler	**: anlar kim bittiler**	: Tam Kopyalama Yöntemi
izâ tedâyentum	:birbirinize verdiğiniz zaman	**: ḳaçan borç alışsaŋız**	: Tam Kopyalama Yöntemi
bi deynin	: borç	**: borç birle**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ilâ ecelin musemmen	: belirli süreye kadar	**: atanmış vaḳtḳa tėgi**	: Tam Kopyalama Yöntemi
fe	: artık	**: X**	: X
uktubû	: yazın	**: bitiŋ**	: Bire bir Yöntem
hu	: onu	**: anı**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
li yektub	: yazsın	**: bitisün**	: Bire bir Yöntem
beyne kum	: aranızda	**: araŋızda**	: Bire bir Yöntem
kâtibun	: bir yazıcı	**: bitigen**	: Bire bir Yöntem
bil adli [bi el adli]	: adaletle	**: tüzlük birle**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
lâ ye’be	: kaçınmasın	**: yıġlınmasun**	: Bire bir Yöntem
kâtibun	: yazıcı	**: bitigen**	: Bire bir Yöntem
en yektube	: yazmaktan	**: kim bitise**	: Bire bir Yöntem
kema	: nasıl	**: neteg kim**	: Bire bir Yöntem

alleme hu Allâhu	:Allah'ın kendisine öğrettiği	**: bildürdi aŋa taŋrı**	: Tam Kopyalama Yöntemi
fe	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
li yektub	: yazdırsın	**: bitisün**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
liyümlili	: yazdırsın	**: aytu bėrsün**	: Düzenleme Yöntemi
ellezî aleyhi el hakku	: üzerinde hak olan kimse	**: ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
li yettekı	: korksun	**: saḳınsun**	: Bire bir Yöntem
Allâhe	: Allah'tan	**: taŋrıdın**	: Bire bir Yöntem
Rabbe hu	: Rabbi	**: iḍisindin**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
lâ yebhas	: eksik etmesin	**: kesmesün**	: Düzenleme Yöntemi
min hu	: ondan	**: andın**	: Bire bir Yöntem
şey'en	: hiçbir şeyi	**: nerseni**	: Bire bir Yöntem
fe	: ve	**: X**	: X
in	: eğer	**: eger**	: Ödünçleme Yöntemi
kâne ellezî aleyhi el hakk	: borçlu olan kimse ise	**: bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar**	: Tam Kopyalama Yöntemi
sefîhan	: aklı ermez	**: yüŋül usluġ**	: Düzenleme Yöntemi
ev	: veya	**: yā *taḳı***	: Aktarma Yöntemi
dâifen	: zayıf	**: żaʿīf**	: Ödünçleme Yöntemi
ev	: veya	**: yā**	: Eşdeğerlik Yöntemi
lâ yestatîu	: güç yetiremeyecek	**: yaraġı yėtmez kim**	: Bire bir Yöntem
en yümille	: kendisi yazdırmaya	**: aytu bėrse**	: Düzenleme Yöntemi
huve	: o	**: ol**	: Bire bir Yöntem
felyümlil	: yazdırsın	**: aytu bėrsün**	: Düzenleme Yöntemi
veliyyu hu	: onun velisi	**: erkligi**	: Bire bir Yöntem
bi el adli	: adaletle	**: tüzlük birle**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem

isteşhidû	: şahit tutun	**: tikmek tileŋ**	: Düzenleme Yöntemi
şehîdeyni	: iki şahidi	**: ėkki tanuḳ**	: Bire bir Yöntem
min ricâli kum	: erkeklerinizden	**: erenleriŋizdin**	: Bire bir Yöntem
fe	: ve	**: X**	: X
in	: eğer	**: eger**	: Ödünçleme Yöntemi
lem yekûna	: yoksa	**: bolmasalar**	: Bire bir Yöntem
raculeyn	: iki erkek	**: ėkki er**	: Bire bir Yöntem
fe raculun	: bir erkek o zaman	**: bir er**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
emra etâni	: iki kadın	**: ėkki tişi**	: Bire bir Yöntem
mimmen	: kimse	**: ol kim**	: Bire bir Yöntem
terdavne min eş şuhedâi	: razı olduğunuz şahitlerden	**: ersedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim**	: Tam Kopyalama Yöntemi
en tedılle	: şaşırırsa	**: azsa**	: Bire bir Yöntem
ıhda huma	: kadınlardan biri	**: ėkkide birisi**	: Tam Kopyalama Yöntemi
fe	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
tuzekkire	: hatırlatması için	**: aŋdursa**	: Bire bir Yöntem
ıhda huma	: biri	**: ėkkide birisi**	: Tam Kopyalama Yöntemi
el uhrâ	: diğerine	**: birke**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
lâ ye'be	: kaçınmasınlar	**: yıġlınmasun**	: Bire bir Yöntem
el şuhedâu	: şahitler	**: tanuḳlar**	: Bire bir Yöntem
izâ mâ duu	: bir şeye çağrıldıkları zaman	**: ḳayu vaḳtın kim ündenilseler**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
lâ tesemû	: üşenmeyin	**: yalḳmaŋ kim**	: Bire bir Yöntem
en tektubû	: yazmaktan	**: bitiseŋiz**	: Bire bir Yöntem
hu	: onu	**: anı**	: Bire bir Yöntem
sagiran	: az olsun	**: kiçigligi ḫālda**	: Aktarma Yöntemi
ev	: veya	**: yā**	: Eşdeğerlik Yöntemi

kebîran	: çok olsun	**: uluġlıḳı ḥālda**	: Aktarma Yöntemi
ilâ eceli hî	: onu süresine kadar	**: vaḳtıŋa tėgrü**	: Tam Kopyalama Yöntemi
zâlikum	: bu	**: ol**	: Bire bir Yöntem
aksatu	: daha adaletli	**: könirek**	: Bire bir Yöntem
indallâhe [inde Allâhe]	: Allah'ın katında	**: taŋrı ḳatında**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
akvemu	: daha sağlam	**: ḳoparġanraḳ**	: Düzenleme Yöntemi
li el şehâdet	: sahitlik için	**: tanuḳluḳnı**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
ednâ	: daha elverişlidir	**: yaḳınraḳ kim**	: Bire bir Yöntem
ellâ tertâbû	: kuşkulanmamanız için	**: şeklik bolmasaŋız**	: Bire bir Yöntem
illâ	: ancak	**: meger**	: Ödünçleme Yöntemi
en tekûne	: olursa	**: kim bolsa**	: Bire bir Yöntem
ticâret hâdıraten	: peşin ticaret	**: anuḳ ticāret**	: Tam Kopyalama Yöntemi
tudîrûne ha	: hemen alıp vereceğiniz	**: tezgindürür**	: Bire bir Yöntem
beyne kum	: aranızda	**: siz anı araŋızda bilgen turur**	: Aktarma Yöntemi
fe	: artık	**: X**	: X
leyse	: yoktur	**: yoḳ**	: Bire bir Yöntem
aleykum	: üzerinize	**: siziŋ üze**	: Tam Kopyalama Yöntemi
cunâhun	: bir günah	**: yazuḳ *kim***	: Bire bir Yöntem
ellâ tektubû	: yazmamanızdan dolayı	**: bitimeseŋiz**	: Bire bir Yöntem
hâ	: onu	**: anı**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
eşhidû	: şahit tutun	**: tanuḳ tikiŋ**	: Düzenleme Yöntemi
izâ tebâyatum	: alışveriş yaptığınız zaman da	**: ḳaçan satıġ**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
lâ yudarra	: asla zarar vermesin	**: ziyān tėgrülmesün**	: Ödünçleme Yöntemi
kâtibun	: yazana da	**: bitigen**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem

lâ şehîdun	: şahide de	**: tanuḳ**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
in	: eğer	**: eger**	: Ödünçleme Yöntemi
tef'alû	: yaparsanız	**: ḳılışsaŋız**	: Bire bir Yöntem
fe	: ve	**: X**	: X
innehu	: muhakkak	**: ḥaḳīḳat üze**	: Aktarma Yöntemi
fasîkun	: kötülük olur	**: ol buyruḳdın çıḳmaḳ**: Düzenleme Yöntemi **ḳılsaŋız**	
bikum	: kendinize	**: siziŋ birle**	: Tam Kopyalama Yöntemi
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
ittekû	: sakının	**: ḳorḳuŋ**	: Bire bir Yöntem
Allâhe	: Allah'tan	**: taŋrıdın**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
yuallimu	: öğretiyor	**: ögretür**	: Bire bir Yöntem
kum	: size	**: sizke**	: Bire bir Yöntem
Allâhu	: Allah	**: taŋrı**	: Bire bir Yöntem
ve	: ve	**: taḳı**	: Bire bir Yöntem
Allâhu	: Allah	**: taŋrı**	: Bire bir Yöntem
bi kulli şey'in	: herşeyi	**: tėgme bir nerseni**	: Tam Kopyalama Yöntemi
alîm	: bilendir	**: bilgen turur**	: Bire bir Yöntem

Bu ayet Kur'an'ın en uzun ayetidir. Dolayısıyla; TİEM 73 yazmasında ve diğer yazmalarda çeviri bakımından en çok karşılık "müdâyene" ayeti adı da verilen bu ayete verilmiştir. Yapılan incelemede aşağıdaki bulgulara rastlanmıştır:

- "uktubû-bitiŋ, hu-anı, ve-taḳı (18 kez), li yektub-bitisün (2 kez), beyne kum-araŋızda, kâtibunbitigen (3 kez), lâ ye'be-yıġlınmasun, en yektube-kim bitise, kema-neteg kim, fe-taḳı (2 kez), li yettekı-saḳınsun, Allâhe-taŋrıdın, Rabbe hu-iḍisindin, min hu-andın, şey'en-nerseni, lâ yestatîuyarağı yėtmez kim, huve-ol, veliyyu hu-erkligi, şehîdeyni-ėkki tanuḳ, min ricâli kum-erenleriŋizdin, lem yekûna-bolmasalar, raculeyn-ėkki er, fe raculun-bir er, emra etâni-ėkki tişi, mimmen-ol kim, en tedılle-azsa, tuzekkire-aŋdursa, el uhrâ-birke, lâ ye'be-

yıġlınmasun, el şuhedâu-tanuḳlar, lâ tesemûyalḳmaŋ kim, en tektubû-bitiseŋiz, huanı, zâlikum-ol, aksatu-könirek, li el şehâdet-tanuḳluḳnı, ednâyaḳınraḳ kim, ellâ tertâbû-şeklik bolmasaŋız, en tekûne-kim bolsa, tudîrûne ha-tezgindürür, leyse yoḳ, cunâhun-yazuḳ, ellâ tektubû-bitimeseŋiz, hâ-anı, lâ şehîdun-tanuḳ, tef'alû-ḳılışsaŋız, ittekûḳorḳuŋ, Allâhe-taŋrıdın, yuallimu-ögretür, kum-sizke, Allâhu-taŋrı (2 kez), alîm-bilgen turur" karşılıkları kaynak dille biçimsel ve anlamsal açıdan bire bir örtüştüklerinden bu karşılıklarda "bire bir yöntem" bulunmaktadır.

- Ayette iki kez geçen "in" kelimesine verilen Farsça kökenli "eger" karşılığı, "illâ" kelimesine verilen Farsça kökenli "meger" karşılığı, "dâifen" kelimesine verilen Arapça kökenli "żaʿīf" karşılığı ve "lâ yudarra" kelimesine verilen Arapça-Türkçe kökenli "ziyān tėgrülmesün" karşılığındaki "ziyān" kelimesi "ödünçleme yöntemi" örnekleridir.

- "ellezîne âmenû" kelime grubuna verilen "anlar kim bittiler" karşılığı, "izâ tedâyentum" kelime grubuna verilen "ḳaçan borç alışsaŋız" karşılığı, "bi deynin" kelime grubuna verilen "borç birle" karşılığı, "ilâ ecelin musemmen" kelime grubuna verilen "atanmış vaḳtḳa tėgi" karşılığı, "bi el adli" kelime grubuna verilen "tüzlük birle" karşılığı, "alleme hu Allâhu" kelime grubuna verilen "bildürdi aŋa taŋrı" karşılığı, "ellezî aleyhi el hakku" kelime grubuna verilen "ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar" karşılığı, "kâne ellezî aleyhi el hakk" kelime grubuna verilen "bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar" karşılığı, "terdavne min eş şuhedâi" kelime grubuna verilen "ersedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim" karşılığı, "ıhde huma" kelime grubuna verilen "ėkkide birisi" karşılığı, "izâ mâ duu" kelime grubuna verilen "ḳayu vaḳtın kim ündenilseler" karşılığı, ilâ eceli hî" kelime grubuna verilen "vaḳtıŋa tėgrü" karşılığı, "inde Allâhe" kelime grubuna verilen "taŋrı ḳatında" karşılığı, "ticâret hâdıraten" kelime grubuna verilen "anuḳ ticāret" karşılığı, "aleykum" kelime grubuna verilen "siziŋ üze" karşılığı, "izâ tebâyatum" kelime grubuna verilen "ḳaçan satıġ" karşılığı, "bikum" kelime grubuna verilen "siziŋ birle" karşılığı ve "bi kulli şey'in" kelime grubuna verilen "tėgme bir nerseni" karşılığı kaynak dille hem biçimsel hem de anlamsal açıdan örtüştüğü için bu karşılıklarda "tam kopyalama yöntemi" bulunmaktadır. Bu karşılıklarda iki kez kullanılan "vaḳt" kelimesi ve bir kez kullanılan ḥaḳ" kelimesi Arapçadan ödünçlenmiştir.

- "inne" kelimesi "şüphesiz, muhakkak" anlamlarına gelmektedir. Bu kelimeye verilen "ḥaḳîḳat üze" karşılığında "ḥaḳîḳat" kelimesi Arapçadan ödünçlenmekle beraber "üze" kelimesiyle ifadeye biçimsel bir ekleme yapılmıştır. Bu eklemeyle beraber kaynak dildeki kelime anlamsal bir değişikliğe uğramadan hedef dile aktarılmıştır. Dolayısıyla; "inne" kelimesine verilen "ḥaḳîḳat üze" karşılığında "aktarma yöntemi" bulunmaktadır. "beyne kum" kelimesine verilen "siz anı araŋızda bilgen turur" karşılığında "siz anı araŋızda" kısmı kaynak dille tam olarak örtüştüğü için burada "tam kopyalama yöntemi" bulunmaktadır. Ancak; ifadeye eklenen "bilgen turur" kelimesi hedef dilde biçimsel değişikliğe neden

olduğundan bu karşılıkta da "aktarma yöntemi" bulunmaktadır. "ev" kelimesine verilen "yā taḳı" karşılığında da "taḳı" kelimesinin ifadeye eklenmesinden dolayı aynı yöntem bulunmaktadır. "kebîran" kelimesine verilen "uluġlıḳı ḥālda" karşılığında ve "sagiran" kelimesine verilen "kiçigligi ḥālda" karşılığında da aynı yöntem bulunmaktadır.

- "eşhidû" kelimesine verilen "tanuḳ tikiŋ" karşılığında, "liyümlili, felyümlil, en yümille" kelimelerine verilen "aytu bėr-" karşılığında, "sefîhan" kelimesine verilen "yüŋül usluġ" karşılığında, "lâ yebhas" kelimesine verilen "kesmesün" karşılığında, "isteşhidû" kelimesine verilen "tikmek tileŋ" karşılığında, "fasîkun" kelimesine verilen "ol buyruḳdın çıḳmaḳ ḳılsaŋız" karşılığında ve "akvemu" kelimesine verilen "ḳoparġanraḳ" karşılığında kaynak dildeki mesaj farklı bakış açılarıyla ve deyimsel ifadelerle hedef dile aktarıldığından bu karşılıklarda "düzenleme yöntemi" bulunmaktadır.

- Vinay ve Darbelnet'nin çeviri kuramına göre "yâ eyyuhâ" ünlem ifadesi hedef dilin sesletimi ile "ya" biçiminde farklı bir biçimsel yapıya büründüğünden bu karşılık "eşdeğerlik yöntemi" örneğidir. Yine Vinay ve Darbelnet'nin çeviri kuramına göre "ev" ifadesi hedef dilin sesletimi ile "yā" biçiminde farklı bir biçimsel yapıya büründüğünden bu karşılık da "eşdeğerlik yöntemi" örneğidir.

2.2. Hekimoğlu Yazması

- 282. ayet: "ay anlar kim bittiler ol vaḳtın kim borç alışsangız borç birle atanmış vaḳtġa tegrü biting anı taḳı bitisün arangızda bitigen tüzlük birle taḳı yıġlınmasun bitigen kim bitise neteg kim bildürdi anġa taŋrı bitisün taḳı aytu birsün ol kim anıng üze ḥaḳ taḳı saḳınsun taŋrıdın iḍisindin taḳı ekismesün andın nirse eger bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar yüngül usluġ yā ża'īf yā yaraġı yitmes kim aytu birse ol aytu birsün erkliġi tüzlük birle taḳı bilmek tileng iki tanuḳ erenleringizdin eger bolmasalar iki er bir er taḳı iki tişi ol kim irsedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim azsa ikide birisi taḳı angdursa ikide birisi birini taḳı yıġlınmasun tanuḳlar ol vaḳtın kim indenilseler taḳı yalḳmang kim bitisengiz kiçigliki hālda yā uluġluḳı ḥālda vaḳtınġa tegrü ol könirek taŋrı ḳatında taḳı ḳopġanrak tanuḳluḳ üçün taḳı yaḳınraḳ kim şeklig bolmasangız meger kim bolsa ticāret anuḳ tezgindürür siz anı arangızda yoḳ sizing üze yazuḳ kim bitimesengiz anı taḳı tanuḳ tiking ol vaḳtın kim satıġ ḳılışsangız taḳı ziyān tegürmesün bitigen taḳı tanuḳ taḳı eger ḳılsangız ḥaḳīḳat üze ol buyruḳdın çıḳmaḳ sizning üze taḳı saḳnıng taŋrıdın taḳı ögretür sizge taŋrı taḳı taŋrı tigme bir nirseni bilgen" (Sağol, 1993, s. 27)

2.3. TİEM 40 Yazması

- **282. ayet:** "iy anlar kim īmān getürdiler ḳaçan borca ṣatılaşasız borcıla bir müddete degin adanılmış yazun anı daḳı yazsun araŋuzda yazıcı ḥaḳḳıla daḳı yıġlınmasun yazıcı kim yaza nitekim ögretti ana taŋrı pes yazsuŋ daḳı yazmaġı eyitsün ol kim anuŋ üzeredür ḥaḳ -yaʿnī alım- daḳı ṣaḳınsun taŋrıdan çalabısı daḳı eksmesün andan nesene -yaʿnī eksük yazdurmasun- pes eger ola ol kim anuŋ üzeredür ḥaḳ bilmez beynisüz ya zayıf -yaʿnī güci gitmiş- ya güci yitmez -yaʿnī dilsüzliginden- kim yazmaġı eyide ol yazmaġı eyitsün velīsi -yaʿnī anuŋ yirine turan ḥaḳḳıla- daḳı ṭanuḳ dutun iki tanuḳ erenlerüŋüzde pes eger olmayalar iki er bir er daḳı iki ʿavrat anlardan kim begenürsiz ṭanuḳlardan kim unıda ol ikinün birisi pes aŋdura ol ikinün birisi daḳı birine daḳı yıġlınmasun tanuḳlar ḳaçan kim oḳınıldılar daḳı üşenmen kim yaza sız anı giçiyiken ya uluyiken -yaʿnī ol ḥaḳ geregise giçi olsun geregise ulu- soŋ müddetine degin şol adılluraḳdur taŋrı ḳatında daḳı arḳa viricirekdür dururmaġa tanuḳlıġı daḳı yaḳınıraḳdur kim gümen eylemeyesiz illā kim ola bezirgenlik ḥāżır degzindürürsiz anı araŋuzda pes yoḳdur üzerüŋüze yazuḳ kim yazmayasız anı daḳı tanuḳ dutun ḳaçan kim satı eyleşdüŋüz daḳı zıyan degürinilmesün yazıcı -yaʿnī artuḳ eksük- ne ṭanuḳ daḳı eger eyleyesiz bayıḳ ol maʿṣıyatdur size daḳı ṣaḳınun taŋrıdan daḳı ögredür size taŋrı daḳı taŋrı her neseyi bilicidür" (Topaloğlu, 2018, s. 61)

Tablo 2: Müdâyene ayetinin (Bakara suresi 282. ayet) Hekimoğlu ve TİEM 40 Yazmalarıyla Karşılaştırılması.

Kur'ân-ı Kerîm	: Kelime Meali	: TİEM 73 Yazması	: Hekimoğlu Yazması	: TİEM 40 Yazması	: Yazmalar Arası Uyumluluk
yâ eyyuhâ	: ey	**: ay**	: ay	: iy	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ellezîne âmenû	: inanan kimseler	**: anlar kim bittiler**	: anlar kim bittiler	: anlar kim īmān getürdiler	: TİEM 73-H.
izâ tedâyentum	: birbirinize verdiğiniz zaman	**: ḳaçan borç alışsanız**	: ol vaḳtın kim borç alışsangız	: ḳaçan borca ṣatılaşasız	: TİEM 73-H.
bi deynin	: borç	**: borç birle**	: borç birle	: borcıla	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ilâ ecelin musemmen	: belirli süreye kadar	**: atanmış vaḳṭḳa tėgi**	: atanmış vaḳṭġa tegrü	: bir müddete degin adanılmış	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe	: artık	**: X**	: X	: X	: TİEM 73-H.-TİEM 40
uktubû	: yazın	**: bitiŋ**	: biting	: yazun	: TİEM 73-H.-TİEM 40
hu	: onu	**: anı**	: anı	: anı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
li yektub	: yazsın	**: bitisün**	: bitisün	: yazsun	: TİEM 73-H.-TİEM 40
beyne kum	: aranızda	**: araŋızda**	: arangızda	: araŋuzda	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kâtibun	: bir yazıcı	**: bitigen**	: bitigen	: yazıcı	: TIEM 73-H.-TIEM 40
bil adli [bi el adli]	: adaletle	**: tüzlük birle**	: tüzlük birle	: ḥaḳḳıla	: TİEM 73-H.
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ ye'be	: kaçınmasın	**: yıġlınmasun**	: yıġlınmasun	: yıġlınmasun	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kâtibun	: yazıcı	**: bitigen**	: bitigen	: yazıcı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
en yektube	: yazmaktan	**: kim bitise**	: kim bitise	: kim yaza	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kema	: nasıl	**: neteg kim**	: neteg kim	: nitekim	: TİEM 73-H.-TİEM 40
alleme hu Allâhu	: Allah'ın kendisine öğrettiği	**: bildürdi aŋa taŋrı**	: bildürdi anġa taŋrı	: ögretti ana taŋrı	: TİEM 73-H.

fe	: ve	**: taḳı**	: X	: pes	: ≠
li yektub	: yazdırsın	**: bitisün**	: bitisün	: yazsuŋ *yazmaġı*	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
liyümlili	: yazdırsın	**: aytu bėrsün**	: aytu birsün	: eyitsün	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ellezî aleyhi el hakku	: üzerinde hak olan kimse	**: ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar**	: ol kim anıng üze ḥaḳ	: ol kim anuŋ üzeredür ḥaḳ *-yaʿnī alım-*	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
li yettekı	: korksun	**: saḳınsun**	: saḳınsun	: şaḳınsun	: TİEM 73-H.-TİEM 40
Allâhe	: Allah'tan	**: taŋrıdın**	: taŋrıdın	: taŋrıdan	: TİEM 73-H.-TİEM 40
Rabbe hu	: Rabbi	**: iḍisindin**	: iḍisindin	: çalabısı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ yebhas	: eksik etmesin	**: kesmesün**	: ekismesün	: eksmesün	: H.-TİEM 40
min hu	: ondan	**: andın**	: andın	: andan	: TİEM 73-H.-TİEM 40
şey'en	: hiçbir şeyi	**: nerseni**	: nirse	: nesene *-yaʿnī eksük yazdurmasun-*	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe	: ve	**: X**	: X	: pes	: TİEM 73-H.
in	: eğer	**: eger**	: eger	: eger	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kâne ellezî aleyhi el hakk	: borçlu olan kimse ise	**: bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar**	: bolsa ol kim anıŋ üze ḥaḳ bar	: ola ol kim anuŋ üzeredür ḥaḳ	: TİEM 73-H.-TİEM 40
sefîhan	: aklı ermez	**: yüŋül usluġ**	: yüngül usluġ	: bilmez beynisüz	: TİEM 73-H.
ev	: veya	**: yā *taḳı***	: yā	: ya	: TİEM 73-H.-TİEM 40
dâifen	: zayıf	**: żaʿīf**	: żaʿīf	: zayıf *-yaʿnī güci gitmiş-*	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ev	: veya	**: yā**	: yā	: ya	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ yestatîu	: güç yetiremeyecek	**: yaraġı yėtmez kim**	: yaraġı yitmes kim	: güci yitmez *-yaʿnī dilsüzliginden-* kim	: TİEM 73-H.-TİEM 40
en yümille	: kendisi yazdırmaya	**: aytu bėrse**	: aytu birse	: *yazmaġı* eyide	: TİEM 73-H.-TİEM 40

huve	: o	**: ol**	: ol	: ol	: TİEM 73-H.-TİEM 40
felyümlil	: yazdırsın	**: aytu bėrsün**	: aytu birsün	: *yazmaġı* eyitsün	: TİEM 73-H.-TİEM 40
veliyyu hu	: onun velisi	**: erkligi**	: erkliġi	: velīsi *yaʿnī anuŋ yirine turan*	: TİEM 73-H.
bi el adli	: adaletle	**: tüzlük birle**	: tüzlük birle	: ḥaḳḳıla-	: TİEM 73-H.
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
isteşhidû	: şahit tutun	**: tikmek tileŋ**	: bilmek tileng	: ṭanuḳ dutun	: ≠
şehîdeyni	: iki şahidi	**: ėkki tanuḳ**	: iki tanuḳ	: iki tanuḳ	: TİEM 73-H.-TİEM 40
min ricâli kum	: erkeklerinizden	**: erenleriŋizdin**	: erenleringizdin	: erenlerüŋüzde	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe	: ve	**: X**	: X	: pes	: TİEM 73-H.
in	: eğer	**: eger**	: eger	: eger	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lem yekûna	: yoksa	**: bolmasalar**	: bolmasalar	: olmayalar	: TİEM 73-H.-TİEM 40
raculeyn	: iki erkek	**: ėkki er**	: iki er	: iki er	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe raculun	: bir erkek o zaman	**: bir er**	: bir er	: bir er	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
emra etâni	: iki kadın	**: ėkki tişi**	: iki tişi	: iki ʿavrat	: TİEM 73-H.-TİEM 40
mimmen	: kimse	**: ol kim**	: ol kim	: anlardan kim	: TİEM 73-H.
terdavne min eş şuhedâi	: razı olduğunuz şahitlerden	**: ersedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim**	: irsedin kim rāżī bolur siz tanuḳlardın kim	: begenürsiz ṭanuḳlardan kim ol	: TİEM 73-H.
en tedılle	: şaşırırsa	**: azsa**	: azsa	: unıda	: TİEM 73-H.
ıhda huma	: kadınlardan biri	**: ėkkide birisi**	: ikide birisi	: ikinün birisi	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: pes	: TİEM 73-H.-TİEM 40
tuzekkire	: hatırlatması için	**: aŋdursa**	: angdursa	: aŋdura	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ıhda huma	: biri	**: ėkkide birisi**	: ikide birisi	: ol ikinün birisi	: TİEM 73-H.-TİEM 40

el uhrâ	: diğerine	**: birke**	: birini	: birine	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ ye'be	: kaçınmasınlar	**: yıġlınmasun**	: yıġlınmasun kiçigliki	: yıġlınmasun	: TİEM 73-H.-TİEM 40
el şuhedâu	: şahitler	**: tanuḳlar**	: tanuḳlar	: tanuḳlar	: TİEM 73-H.-TİEM 40
izâ mâ duu	: bir şeye çağrıldıkları zaman	**: ḳayu vaḳtın kim ündenilseler**	: ol vaḳtın kim indenilseler	: ḳaçan kim oḳınıldılar	: TİEM 73-H. - TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ tesemû	: üşenmeyin	**: yalḳmaŋ kim**	: yalḳmang kim	: üşenmen kim	: TİEM 73-H.
en tektubû	: yazmaktan	**: bitiseŋiz**	: bitisengiz	: yazasız	: TİEM 73-H.-TİEM 40
hu	: onu	**: anı**	: X	: anı	: TİEM 73- TİEM 40
sagiran	: az olsun	**: kiçigligi ḫālda**	: kiçigliki hālda	: giçiyiken	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ev	: veya	**: yā**	: yā	: ya	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kebîran	: çok olsun	**: uluġlıḳı ḫālda**	: uluġluḳı ḫālda	: uluyiken *-ya'nī ol ḥaḳ geregise giçi olsun geregise ulu-*	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ilâ eceli hî	: onu süresine kadar	**: vaḳtıŋa tėgrü**	: vaḳtıŋa tegrü	: soŋ müddetine degin	: TİEM 73-H.
zâlikum	: bu	**: ol**	: ol	: şol	: TİEM 73-H.-TİEM 40
aksatu	: daha adaletli	**: könirek**	: könirek	: adıllurakdur	: TİEM 73-H.
indallâhe [inde Allâhe]	: Allah'ın katında	**: taŋrı ḳatında**	: taŋrı ḳatında	: taŋrı ḳatında	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TIEM 73-H.-TIEM 40
akvemu	: daha sağlam	**: ḳoparġanraḳ**	: ḳopġanrak	: arḳa gümen	: TİEM 73-H.
li el şehâdet	: sahitlik için	**: tanuḳluḳnı**	: tanuḳluḳ üçün	: dururmaġa tanuḳlıġı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ednâ	: daha elverişlidir	**: yaḳınraḳ kim**	: yaḳınraḳ kim	: yaḳınıraḳdur	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ellâ tertâbû	: kuşkulanmamanız için	**: şeklik bolmasaŋız**	: şeklig bolmasangız	: viricirekdür kim eylemeyesiz	: TİEM 73-H.

illâ	: ancak	**: meger**	: meger	: illā	: TİEM 73-H.-TİEM 40
en tekûne	: olursa	**: kim bolsa**	: kim bolsa	: kim ola	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ticâret hâdıraten	: peşin ticaret	**: anuḳ ticāret**	: ticāret anuḳ	: bezirgenlik ḥāżır	: TİEM 73-H.-TİEM 40
tudîrûne ha	: hemen alıp vereceğiniz	**: tezgindürür**	: tezgindürür	: degzindürürsiz	: TİEM 73-H.-TİEM 40
beyne kum	: aranızda	**: siz anı araŋızda *bilgen turur***	: siz anı arangızda	: anı araŋuzda	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fe	: artık	**: X**	: X	: pes	: TİEM 73-H.
leyse	: yoktur	**: yoḳ**	: yoḳ	: yoḳdur	: TİEM 73-H.-TİEM 40
aleykum	: üzerinize	**: siziŋ üze**	: sizing üze	: üzerüŋüze	: TİEM 73-H.-TİEM 40
cunâhun	: bir günah	**: yazuḳ *kim***	: yazuḳ kim	: yazuḳ kim	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ellâ tektubû	: yazmamanızdan dolayı	**: bitimeseŋiz**	: bitimesengiz	: yazmayasız	: TİEM 73-H.-TİEM 40
hâ	: onu	**: anı**	: anı	: anı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
eşhidû	: şahit tutun	**: tanuḳ tikiŋ**	: tanuḳ tiking	: tanuḳ dutun	: TİEM 73-H.
izâ tebâyatum	: alışveriş yaptığınız zaman da	**: ḳaçan satıġ**	: ol vaḳtın kim satıġ ḳılışsangız	: ḳaçan kim satı eyleşdüŋüz	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
lâ yudarra	: asla zarar vermesin	**: ziyān tėgrülmesün**	: ziyān tegürmesün	: zıyan degürinilmesün	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kâtibun	: yazana da	**: bitigen**	: bitigen	: yazıcı *-yaʾnī artuḳ-eksük-* ol	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: X	: TİEM 73-H.
lâ şehîdun	: şahide de	**: tanuḳ**	: tanuḳ	: *ne* ṭanuḳ	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
in	: eğer	**: eger**	: eger	: eger	: TİEM 73-H.-TİEM 40
tef'alû	: yaparsanız	**: ḳılışsaŋız**	: ḳılsangız	: eyleyesiz	: TİEM 73-H.-TİEM 40

fe	: ve	**: X**	: X	: X	: TİEM 73-H.-TİEM 40
innehu	: muhakkak	**: ḥaḳīḳat üze**	: ḥaḳīḳat üze	: bayıḳ	: TİEM 73-H.-TİEM 40
fasîkun	: kötülük olur	**: ol buyruḳdın çıḳmaḳ ḳılsaŋız**	: ol buyruḳdın: maʿṣıyatdur çıḳmaḳ		: TİEM 73-H.
bikum	: kendinize	**: siziŋ birle**	: sizning üze	: size	: ≠
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ittekû	: sakının	**: ḳorḳuŋ**	: saḳnıng	: ṣaḳınun	: TIEM 73-H.-TIEM 40
Allâhe	: Allah'tan	**: taŋrıdın**	: taŋrıdın	: taŋrıdan	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
yuallimu	: öğretiyor	**: ögretür**	: ögretür	: ögredür	: TİEM 73-H.-TİEM 40
kum	: size	**: sizke**	: sizge	: size	: TİEM 73-H.-TİEM 40
Allâhu	: Allah	**: taŋrı**	: taŋrı	: taŋrı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
ve	: ve	**: taḳı**	: taḳı	: daḳı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
Allâhu	: Allah	**: taŋrı**	: taŋrı	: taŋrı	: TİEM 73-H.-TİEM 40
bi kulli şey'in	: herşeyi	**: tėgme bir nerseni**	: tigme bir nirseni	: her neseyi	: TİEM 73-H.-TİEM 40
alîm	: bilendir	**: bilgen turur**	: bilgen	: bilicidür	: TİEM 73-H.-TİEM 40

- Ayette bulunan kelime ve kelime grupları 122 parçaya ayrıştırılmıştır. Ayetteki kelime ve kelime gruplarına verilen karşılıklardan 96 tanesinin TİEM 73, Hekimoğlu ve TİEM 40 yazmalarında uyumlu olduğu, 21 karşılığın TİEM 73 ve Hekimoğlu yazmalarında uyumlu olduğu, 1 karşılığın TİEM 73 ve TİEM 40 yazmalarında uyumlu olduğu ve 1 karşılığın ise Hekimoğlu ve TİEM 40 yazmalarında uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Toplam 3 karşılıkta ise yazmalar arasında uyum olmadığı tespit edilmiştir.

- Çeviri fazlalıkları ile ilgili olarak çalışmada şu bulgulara rastlanmıştır: TİEM 73 yazmasında "ev" kelimesine verilen "yā taḳı" karşılığındaki "taḳı" kelimesinin, "beyne kum" kelimesine verilen "siz anı araŋızda bilgen turur" karşılığındaki

"bilgen turur" ifadesinin ve "cunâhun" kelimesine verilen "yazuḳ kim" karşılığında "kim" kelimesinin; TİEM 40 yazmasında "li yektub" kelimesine verilen "yazsuŋ yazmaġı" karşılığındaki "yazmaġı" kelimesinin ve "felyümlil" kelimesine verilen "yazmaġı eyitsün" karşılığındaki "yazmaġı" kelimesinin çeviri fazlası ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Hekimoğlu yazmasında çeviri fazlası herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. TİEM 40 yazmasında kaynak dildeki ifadeye karşılık verildikten sonra "yaʿnī" ifadesiyle başlayan kısımlar tefsir niteliğinde olduğundan çeviri fazlalığı olarak değerlendirilmemiştir.

- TİEM 73 yazmasında 5 kez "fe" bağlacına; Hekimoğlu yazmasında 6 kez "fe" bağlacına ve 1 kez "hu" zamirine; TİEM 40 yazmasında ise 2 kez "fe" bağlacına, 1 kez de "ve" bağlacına karşılık verilmediği tespit edilmiştir.

3. Sonuç

Çalışmada, Karahanlı Dönemi satır arası Kur'an tercümesi olan TİEM 73 yazmasının Bakara suresinde bulunan ve içerdiği borçlanma konularından dolayı müdâyene ayeti olarak da bilinen 282. ayet toplam 122 adet kelime ve kelime grubuna ayrıştırılmıştır. Bu kelime ve kelime gruplarına eserin müstensihi olan Devlet Şâh Eş-Şirâzi'nin vermiş olduğu karşılıklar Vinay ve Darbelnet'nin çeviribilim yöntemleri açısından incelenmiştir.

Yazmada ayrıştırılan kelime ve kelime gruplarında 74 kez "birebir yöntem", 6 kez "ödünçleme yöntemi", 20 kez "tam kopyalama yöntemi", 5 kez "aktarma yöntemi", 9 kez "düzenleme yöntemi", 3 kez "eşdeğerlik yöntemi" kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayette dolaylı çeviri yöntemlerinden olan uyarlama yöntemine rastlanmamıştır. Bu verilere göre Vinay ve Darbelnet'nin en iyi çeviri yöntemi olarak tanımladıkları bire bir yöntemin yazmadaki kelime ve kelime gruplarında diğer yöntemlere oranla yoğun olarak bulunması yazmanın hedef dil olan Türkçeye çok büyük bir oranda sadık kalınarak çevrildiğini göstermektedir. Aynı zamanda; çalışmada Vinay ve Darbelnet'nin doğrudan çeviri yöntemleri olarak tanımladıkları birebir yöntem, ödünçleme yöntemi ve tam kopyalama yönteminin ayetteki kelime ve kelime gruplarında 101 kez; dolaylı çeviri yöntemleri olan aktarma yöntemi, düzenleme yöntemi ve eşdeğerlik yönteminin ise 16 kez kullanıldığı tespit edildiğinden çevirinin çok büyük bir oranda doğrudan çeviri yöntemleriyle yapıldığını göstermektedir. Çalışmada incelenen ayete kelime ve kelime grupları açısından tüm yazmalarda yüksek derecede karşılık verildiği görülmüştür. Ancak; sayısal verilerle TİEM 73 yazmasında 5 kez "fe" bağlacına; Hekimoğlu yazmasında 6 kez "fe" bağlacına, 1 kez "hu" zamirine ve TİEM 40 yazmasında ise 2 kez "fe" bağlacına, 1 kez de "ve" bağlacına karşılık verilmediği tespit edildiğinden ayetteki tüm kelime ve kelime gruplarına en çok TİEM 40 yazmasında karşılık verildiği tespit edilmiştir. TİEM 73 yazmasında üç adet, TİEM 40 yazmasında ise iki adet çeviri fazlası ifade yer alırken Hekimoğlu yazmasında çeviri fazlası herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Bu durum; Hekimoğlu yazmasının kaynak dildeki ifadelerle biçimsel anlamda bire

bir uyumlu olduğu, diğer yazmalarda ise kaynak dildeki ifadelerin genel olarak biçimsel bir uyumla hedef dile aktarıldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Yazmalar arasındaki uyum açısından 122 adet kelime ve kelime grubundan 96 tanesinin bu ayetin yer almadığı üç yazmada da uyumlu olması, yapılan çevirilerde hedef dildeki anlaşılırlık düzeyi açısından benzer şekilde hareket edildiğini göstermektedir.

Verilerin bu şekilde olmasının nedenlerinden birisi bu çevirinin kutsal metin çevirisi olmasıdır. Nitekim; müstensih ayetlerdeki kelime ve kelime gruplarının hedef dil olan Türkçede iyi anlaşılması adına büyük bir çaba sarf etmiştir. Kaynak dildeki mesajın anlamından taviz verilmeksizin en doğru biçimde hedef dile aktarılmasında müstensihin Türkçe kelime ve kelime gruplarından en uygun olanları seçmesi bunun en açık örneğidir. Böylece; yapılan çeviride hem kaynak dildeki mesaj korunmuş hem de hedef dilde anlaşılırlık oranı en üst seviyede tutulmuştur. Tüm bu tespitler müstensihin kaynak dil olan Arapçaya ve hedef dil olan Türkçeye yüksek derecede hâkim olduğu gerçeğini de ortaya çıkarmıştır.

Kaynakça

Baltacı, B. (2008). Bakara Suresi 282. Ayetin Genel Özellikleri ve Fıkhî Kavramları. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD), 8(1), 147-177.

Çanga, M. (2016). Kur'ân-ı Kerim Lugati İlâvelerle Mu'cemü'l Müfehres. Timaş Yayınları.

Erdoğan, A. (1938). Kur'an Tercümelerinin Dil Bakımından Değerleri. Vakıflar Dergisi, 1(47).

Eruz, F. S. (2003). Çeviriden Çeviribilime. Fremdsprachenl, Sayı:1, 33. Multilingual Yayınları.

Kanar, M. (2019). Farsça-Türkçe Sözlük. Say Yayınları.

Karslı, İ. (2022). Temel Arapça Sözlük (Arapça-Türkçe). Damla Yayınevi.

Kök, A. (2004). Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73 (1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin Dizin. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kur'an-ı Kerim. (2026, 20 Mart). https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/bakara-suresi-2/ayet282/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1adresinden erişildi.

Kur'an-ı Kerim Meali. (2026, 23 Mart). https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf adresinden erişildi.

Munday, J. (2005). Introducing Translation Studies, Theories and Applications. Routledge.

Nida, E. A. (1964). Toward a science of translating: With special reference to principles andprocedures involved in Bible translating. Brill.

Nida, E. A. (2004). Bible Translation. In Routledge Encyclopedia of Translation Studies. Routledge.

Odacıoğlu, C. ve Barut, E. (2018). Çeviri Usul, Strateji ve Yöntemleri Üzerine Bir Derleme. Tarih Okulu Dergisi. 11(34), 1382.

Sağol, G. (1993). Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi Giriş, Metin, Sözlük. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TDK, Türkçe Sözlük. (2026, 28 Mart). https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişildi.

Topaloğlu, A. (2018). XV. Yüzyıl Baslarında Yapılmış Satır Arası Kur'an Tercümesi I Metin II Sözlük. Dergâh Yayınları.

Ünlü, S. (2004). Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73 (235v/3-450r7) Giriş-İncelemeMetin-Dizin. [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlü, S. (2018). Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Transkribeli Kur'an Tercümesi (TİEM 73), Türkiye Türkçesi Mealli Karşılaştırmalı, Transkribeli Metin 1-4; Tıpkıbasım 5-6; Örnekli Kur'ân'-ı Kerîm Açıklamalı Sözlük 7-8. Selçuklu Belediyesi Yayınları.

Vinay, J. ve Darbelnet, J. (1995). Comparative Stylistic of French ad English: A Methodology For Translation (J. C. Sager, M. J. Hamel, Dü). John Benjamins Publishing.